

Miscellaneous data about Sekarōrō's Tribe. b.
29.

s873
(12)

A13/8/116

K34/116

Mothsana, J.M.

1. 0-

Banarene baga Sekōrōrō Mathō.

Tše ke ditaba tša mokhalabje Lethadi wa ga Moagi, moroto ke Matuba, re bolothe Mogotse. Re bolotsitswe ke Mošothomedi, goba Timamogolo. Ge re bolla moetapele wa rena e bile Thekhorō, e be e le morwa wa Rakhelokwana. Ge re bolla re bile le bolwethe bya Dinokhole, bolwethe bo ile bya thapha babudii, e bile mowe e kego ke bya mathōmo go rena, go bile gwa hwa morwa Manthō leina la gagwe e be e le Ramotau. Banna ba bile ba nyaka ngaka ya Mothoka gore a the go alafa bawe e bego ba bya mowe morotone wa Matuba. Bontši bya rena re ile ra aloga re ene mabadi maotone a rena, ka baka la bolwethe byowē.

2. Lethadi ka ngwaga wa thšemo tha 1951. Ka khwedi ya Phato o ile a thabya ke theboko thewe e bego the wele mowe nagene ya Tading. Leina la theboko ke (Sebolokhotho) Thebolokhotho, thebe the e ja mabšlš a legaba mowe temone ya Tading. Thebolokhotho, e be the thoile mabšlš, a lefole, dithaka, ponkisi, le dinawa, gare ga dibjalo tšewe e be the eja ka meding ya mowe dibjalo di methego gona, batho re be re makala ka go bona ge dibjalo di ehwa, batho re ile rare ge re thagola tššmo ya mokhalabje (Selwane) Thelwane ra hwetša theboko thewe the le ka thase ga mowe mobu o
3. bego o le gōna. Theboko go kwala gore the nyelwe ke monna yo mongwē o be a e kwa ga Masoma, monna yowe o ile a botša ndona ya ga Masoma leina la gagwē e lego Monapi a re: Ke tha bona, ge eba le tho ja mabšlš a lerupi laka ka gore le file motho o sele mowe e bego marupi aka. Monna wa go nya theboko e be e le wa ga Phaša o be a belaela a e re: Ke tha le bōna ga eba letho ja mabšlš awe a thelemo tha ngwaga wa 1951. Theboko the ile tha thōma gōna mowe Marupini a gagwe go thoga mowe tha ya le tēmo ya ga Masoma go fitha le mowe nagene ya Tading. Ge monna yowe wa ga Phaša a bolela o ile a re: thebokothe tha fitha le nagene ya Tswetha the eja
4. mabšlš a lena ka gore lena le nkamogile lerupi laka, leina la monna yowe wa ga Phaša ke Mathabogelo, ke monna wa ngaka o be agile mowe nagene ya ga Masoma. Theboko the wele ka ~~xx~~ bontši mowe nagene

K34/116

s873

ya Tading. Tading, ke mowe nagene ya Madeira mowe go kilego gwa dula lekhowa lewe e bego a bitšwa gore ke Bebeelo. Theboko the thabile batho, banna le basadi ba mo thellone tha mabêlê awe a jiwago ke theboko thewe the bitšwago gore ke Thebolokhotho, batho ba sitwa gore ba ka rene gore the thoge mowe masemone awe ba a limilego mowe nagene ya Tading le mowe theletene tha naga yewe ya ga Masoma. Ka polelo yewe ya mokhalabje X Mathabogelo.

5. Tše ke ditaba tša mokhalabje Pathší kapa Mogohu, moroto wa gagwe ke Mathamaga, re bolothe Thabine, moroto wa bogwera ke rena Manala. Moetapele wa rena e bile Masilu, re bolotsitšwe ke Botepela, wa mowe Thabine, e be e le ndona mowe Thabine. Pathší o tswala ke Mokhotho o ile a hwa nagene ya Mapulanene o be a ile go bereka gōna. Mokhotho o tswala ke mosadi yowe ba bego ba e re: ke Mamojela wa ga Pathší. Mamojela o tswala ke Ramoleki go kwala gore o be a e kwa Thabine. Mokhotho o be agile Thabine ka morago ga thaba ya Bokhaga, re ile ra thoga mowe ra dula Sutane. Mamojela o be agile Molapone wa Bokhaga, ke mowe a go hwela gōna, godimo ga thaba yewe ba rego ke Masokwane, o be a ile mowe ka go tšhaba
6. Bakhaga. Ramoleki o be a gile thabene ya Legaší, o ile a hwela gōna. Pathší morwa Mokhotho o be agile Molapone wa Bokhaga, re ile ra tšhaba Bakhaga ba nyaka gore bolaya ka ge ba bona gore re bolaile mabêlê a mantší kudu. Re ile ra thoga ra tha ra rarela ka thase ga thaba ya Legaší ka morago ga mowe ra aga ka thōko ya Leboya la thaba ya Legaší, go thoga mowe re ile ra sala re dutší le mosadi wa papa, ka tsatší le lengwe o ile a nthoga ka mo tiya yena a kwata a thōma go nthala, leina la gagwe e be e le Mokwape. Mokwape o be a e thwa a nthoga. Pathší ka thala ke pelo ka lwa le yena yaba ke moka ke ya le naga lehono ke agile nagene ya Madeira
7. mowe nagene ya mowe Tading goba Madeira ke hweditše lewa lewe x le diilego ke Makhowa ke dula ka fathe ga lona. Pathší o re lewa go diile Makhowa, fela rena batho re bōna lewa gore le diilwe ke Modimo. Batho ba Madeira ba re ke X Mathelumi (Masilumi). Mowe lewene go kile gwa thēna nothí ya themana, Pathší o phela gōna mowe

s873

- lewene a e nosi o phela le dipela le nōga tša thaba mowe
 thethōkhwene tha lewa. Ditaba tša mowe lewene la Mathelumi di iswa
 pele ke Selwane goba Lucas wa ga Magabane, Moroto wa Thelwane
 (Selwane) ke Makhau, ke thaka ya khosi Thekhalabjana e bile yena
8. ke tapele ya rena ge re bolla, rena re be ra bolla thetholo ga
 thaba ya Molekediwana, leina le lengwê go bitšwa gore ke Thetišini.
 Mathelumi e bile leina la motho wa khale-khale ga methene yela ya
 motšhabo wa dintwa tša Mapono a pele. Mathelumi o be agile mowe
 nagine ya Tading, goba Madeira, mowe lewene ke leruba, mowe go
 kilego gwa bewa dišego tša mokhalabje waga Malatji, o be a bitšwa
 gore ke Mathelumi o be a e kwa Phalaborwa leina la gagwe e be e le
 Mathōmagolo o be a kile a tšhabisetša dišego tša batho ba gagwê
 mowe lerubene lewe le bitšwago gore ke Mathelumi. Mathelumi batho
 ba be ba phela gōna methene yela ya dintwa tša pele tša Maswatse
 a pele pele.
9. Batho ba be ba beile mabêlê a bona mowe leribene la Mathilumi
 ka baka la mothophego wage ba thopha ke Maswatše ba be ba direla
 gore ba khone go ntšha ge ele bošego gore ba silele bana ba bona.
 Basadi ba gešū ba be ba tšhabela Maswatse mowe Matheledini khaiswi
 le mowe lewene la Mathelumi, mowe methene yeno go dutšigo monna x
 yowe a bitšwago gore ke Pathši kapa Mogohu. Lewa lewe la Mathelumi
 ka nthone yewe go dutšigo Pathši go ne nothi e rafiya ke yena
 mokhalabje yowe Pathši, ka yena ge motho ge a fithile o mo thalela
 ka yōna. Ka yōna nothi yewe ke dijo tša gagwe, go bile go ne le
 mphoma o mogolo o kwela thoko ya leboya ka gare ga mphoma wowe go
 ne le letšhufu le legolo mowe go phelago dipela le dinoga tša
10. mabitša pudi. Batho ge ba thena ka gōna ba thepela ka mabone, ke
 mowe e bego ba utama ka gare ge ba bona Maswatse, ka gare ga ona go
 na le mphoma o mongwe o kwela godimo, go bile go ne le dikhagamela
 tša moumo, di ratile le mowe godimo ga leriba la Mathelumi, mphomo
 owe o be o beilwe dikwata tše pedi tša ge ba rafa nothi ge ba o kwa
 thala, mokhalabje yowe Mathilumi, o be a fela a rafa nothi yowe e
 bego e sita batho, dimapo tša gōna o be a e re go rafa a di phose

s873

- fathe, ka ge batho ba be ba sitwa go mmatamela mowe a fithago a e nosi, ka baka la bokhole bja gôna, mokhalabje Mathelumi, o kile a longwa ke nothi yewe the atha tha gagwe tha bipela ka gare a sitwa
11. go the ntšha ka gare ga phago yowe a ba a hwela gôna a sitwa go ntšha letsogo la gagwê ka gare ga phago yewe, a bolawa ke nothi ge e mo loma e le gore o petethwê ka letsogo la gagwê a e nosi. Mokhalabje Mathelumi ge a ekwa nothi e mo loma, a lekella gôna mowe leribene, go fithela ge a ehwa gôna mowe leribene, o ile a bolla gona go fithela ge go thena dintwa tša pele tša Maburu. Marapo a gagwê a be a tha bonala ge go thena dintwa tšewe tša Maburu a pele ge a thena mono nagene ya ba Makhutšwi. Maburu ba be bona ba e kwa ga gabo bona ka lona lebaka lewe, go kwala gore Maburu ba be ba pathilwe ke mebuso ya ga bo bona ge ba e tha mono.
12. Thebopego tha leriba la mowe Mathelumi ke mowe go bonalago ka go fapana ga mephoma ya gôna le mowe makhalabje Pathši a e thela go gona, le thela ya gagwe ge a ya gôna. Pathši dijo tša gagwê o phela ka gore ge go thele a tšame a kepela, ge batho ba mo file dijo, o thwa gôna mowe a filwego dijo gôna, go fithela ge a bôna gore letšatši le ya madikelo e be o khapela dijo tša go lalla e be o boyela mowe gae gagwê gore a eye go ethela. Pathši ke monna wa go kwafa go e diela mošomo wa gagwê, o kwana le go khopela lege e le diaparo tša gagwe, batho ba mo fa dithagala, tšewê yena a bonago gore ke gôna e be o a diapara. Thelwane (Selwane) o tswala ke
13. Dinyau, Dinyau o tswala ke Raniwana, Raniwana o tswala ke Dinyau wa pele yena o be a tswala ke Sebolane, Sebolane yena ga go thebege gore o be a tswala ke mane, ba be ba agile ga бага Mametje. Sebolane o ile a hwa gôna, ba be ba agile tipene ya Mokwene methene ya khale khaiswi le Thobanye, ke mowe go bego go agile Maruke, Dinyau o be agile Molloto ka thase ga mowe go bego agile Dinyau. Dinyau o ile a thoka gôna mowe, ngwana wa Dinyau wa pele ke yêna Thelwane, o thathama ke Mamothšabo o be a tšerwe ke Lethšake e be e le waga Masomo. Mamothšaba o thathama ke Machaine o ile a hwa gore a teile koma gôna mowe khaiswi le mowe go bego g le thekolo

s873

K34/116

- thewe the bego gôna methene yeno ya ngwaga wa thelemo tha 1950,
14. mowe nagene ya Madeira. Thekolo thewe tha Madeira moagi wa thona ke the Thelwane waga Magabane the agilwe mowe go kilego gwa dula lekhowa lewe a bego a bitšwa gore ke Bebeelo. Ka morago ga mowe go kile gwa dula lekhowa le lengwê leina la gagwê e be e le Antse, o be a e kwa Freestate, antse, o be agile nagene ya (Mohlapetsi) Mothapetsi. Magabane o thathama ke Mosinagabo, Mosinagabo o thathama ke Nkêno, Nkêno o tšerwe ke Mosisile. Nkêno o thathama ke Dintwene. Thelwane o tšere mosadi wa gagwê ga бага Mailula, leina la mosadi yowe ke Mosibudi, ngwana wa gagwê wa pele ke Pelesia, o tšerwe ke ba ga Mathô, o thathama ke Kêko, Kêko o thathama ke Dinyau, yêna o tšere mosadi wa gagwê ga бага Matibidi, leina la gagwê ke Maria. Dinyau o thathama ke Gabariele, Gabariele
15. o thathama ke Manyapa. Thelopo tha бага Magabane there: Age moropodi. Age Mahlatse ke rena ba Magabane a pebe a thšukudu ya theopa makhetha ya mabu a mphabe ke nyologe, re boya therôka, therôka ngwetsana ka moso therokamele mo-khonyana na dikhomo re boga motsane thapatša marôlê ga gabo ba thapa ka lebese fela methi nkho a le gôna. Thekolo tha Madeira the thômile ke Thelwane, Thelwane o ile a ya nagene ka ngwaga wa owe a go khudugela ka ona mowe nagene ya Tading goba Madeira, go kwala gore ke ka thelemo tha 1939, ge a fithile mowe Madeira, a thôma ka go nyakela batho ba mowe mokotha wa poso, batho ba mowe Madeira ba ile ba thabela mohola wa mokhalabje, yowe Thelwane. Mokotha wa poso o ile a o
16. khopela go Post Masata wa mowe ofcoloco, e le gore o kwa go Komosasa wa Lyesdorp. Post Masata o ile a mo fa (form) pampiri gore a e thatše ke mowe a thogo hwetša mokotha. Post Masata ge a file Thelwane pampiri o ile a re: thepela o botše batho bawe o agilego le bona le koloke tšhalêtš ke tha ngwalla dipampiri Pretoria ge di boile ke tho go bitša. Thelwane o ile a kolokisa tšhalêtš gore batho ba reke disenke ka lona lebaka lewe batho ba thôma mošomo wa go khotha leraga la go diya ditena tša go aga thekolo, ge ditena di fedile, riile ra kwa gore o re posane

- 6
- tšhalêté ya go rêka disenke gore di the di rulele thekolo ka morago ga mowe go fedile go rulela riile ra nyaka Tichêré e bile Phinias
17. Mokhwatšane. Phinias Mokhwatšane ge a thomile go ruta bana ba thekolo, ra bona bana e le ba bantši batho ba kwana le gore a go nyakwe tichêré yo a fetago Phinias ka thuto, re ile ra hwetša tichêré Maneas Moraba yêna a kwela pele le go rutisa bana ka morago ga mowe Thelwane, o ile a kwana le morutisi wa thekolo tha Moshate school, gore a thenye thekolo thewe tha Madeira matsogone a ba mmuso. Tichêré wa Moshate school yowe e bego Z.S. Rakhwale o ile a mpha ditswanelo kamoka tša mošomo wa dikolo, thekolo tha Madeira ge the thene matsogone a mmuso o ile a re: romela dipuka dipolakoporod le dijo tšewe dikwago matsogone a ba mmuso. Ka
18. morago ga mowe ra nyaka tichere yo a mo fetago ka thuto e bile Maneas Moraba. Maneas o ile a kwele pele le mošomo wa botichêré. Thelwane o ile a bolela le tichere Rakhwale yowe e bego yêna principal wa thekolo tha Moshate school. Yêna o ile a nthalotšša ditswanelo kamoka tša mošomo wa dikolo, a mpha dijo, le dipuka, batho ba Madeira ba ile ba thabela mohola wowe bana ba bona ba tswanethego go hwetša thuto ka ona. Ka morago ga khwedi ya Octobere thelemone tha 1950 tichere yôwe Maneas a nyamiswa ke batswadi ba bana ge ba the a mo fe tšhêlêté ye e bego ba ile ba mo tsepisa yôna gore a patelwe mafelone a khwedi ya gagwe; Maneas o
19. ile a leka go boledisana le bona gore ba mo fe tsepiso ya bona, batho ba be ba kwane le yena gore a hwetše pondo tše pedi le lesome, bjale batho ba Madeira ba leka go mo fa pondo tše pedi fela, ka khwedi yengwe le yengwê ge go isa pele, ba thôma go palelwa le go mo fa pondo tšewe tše pedi. Batho ba Madeira ba ile ba kolota thusano ya bona go fithela pondo tše ditselelago le lesome £6. 10s. Tichere Maneas Moraba a nyamela mošomo wa go ruta bana ba thekolo tha Madeira, Maneas a latha bana ba thekolo tha mowe Madeira, bana e be e le palo ya masome a tselelago le bana ba ba supago 67. Bana ba thekolo ba ile ba sala ba omanya batswadi gore le lethitše go
20. patela tichere wa rena a thepela a the apara thelo bonane lehono

s873

K34/116

- re gakilwe le ithe re thene thekolo, e bile taba go batswadi, bana ba rata go lwesa batswadi gore re nyaka tichere o kae? batswadi ba ile ba homotša bana ba bona ka gore re tho nyaka tichere, bana le bona ba nyama ba thogela thekolo ba bašimanyana ba ile ba ya go nyaka mešomo maburuni. Ka thelemo tha ngwaga wa 1951 thekolo tha Madeira the ile tha bulwa ke tichere J.M. Mothsana, o ile a the bula ka di 16-2-51 bana e bile lesome le ba bathano 15. Tichere J.M. Mothsana o be a thogile mowe thekolone tha Moshate school. O be a romethwê ke principal Z.S.Rakhwale. Tichere J.M.Mothsana
21. o be a romethwê gore a bule thekolo go fithela tekano ya beke tše pedi, bana ge a thoga ka di 28-2-51 e be a hwetšane masome a mane le ngwana ka o thii 41. Tichere o ile a bitša bana ba naga ya Madeira gore ba be le kopano go khethwe banna ba go nyaka bana gore ba the thekolone, banna ba komiti e bile lesome le ba bathano 15. Tichere J.M. Mothsana a beyakanya banna bawe ba tswanethego gore ba holane le tichere, banna go ilwe gwa khethwa Pieti Mogoboye, e bile yena modula thetulo, Mongwadi e bile Magolele, Chareloso, Phohu le Mathotho e bile bawe ba tswanethego go thusana le modula thetulo le mongwadi gore ba tiise mošomo wa gore bana ba thiswe thekolone.
22. Tše ke ditaba tša mokhalabje Lehwelebe waga Malatji, moroto wa gagwê ke Mangana. Re bolotho Gankwana khaiswi le thaba yewe leina la yôna e lego Kolokotone, ge re bolla moeta pele wa rena e bile Sikwane, re bolotšitšwê ke Makatane. Makatane e be e le mokhalabje waga Phaša. Sikwane papagwê e be e le Makatane, mmagwê yowe Makatane e be e le Mapakala. Lehwelebe o be agile Thedukwe. Lehwelebe o ile a thoswa ke Maburu e gore o lwa le bôna kage e be Maburu ba rata go mo thalefetša dikhomo tša gagwê, dikhomo tša Lehwelebe di ile tša tswala manamane a mofuta wa Leburu lewe leina la gagwê e bego Poisen, bjale Poisen ge a bône mofuta wa manamane awe a re ke mofuta wa khomo tsaka, a re o ya di gapa. Nna ka gana
23. le tsona. Ka re go Leburu lewe go kaone re kwele pele, go ya go theka. Yêna a gana gore ke kwele pele le yêna. Nna Lehwelebe ke

s873

ile ka ya mmusone wa Lesedoropo (lyedsdorp) go lukisa dipasa tsaka gore ke thoge mowe Thedukwi, methene yeno ke agile mowe Tading kapa Madeira, Madeira ke agile mowe polasene yewe leina la yona e bitswago gore ke Hounslow. Ge re a gile mowe Hounslow, re be re pasopa ke L.S.Magabane leina la gagwe la bonyana e be e le Thelwane. Thelwane o be a beilwe ke Leburu lewe a bego a bitswa gore ke Maretentse (Maretentz). Maretentse yona o be agile mothe wa gagwe mowe nagine ya Tubatse. Magabane o be a pasopa batho mosomone wa leburu lewe e bego Maretentse. Batho ba be ba thoga

24. mowe nagine ya Hounslow, ba iswa mosomone mowe Tubatse go bereka polase ya Maretentse, basadi le banna, e be ba iswa ke Thelwane. Batho ba be ba boya gae kamorago ga ge ba feditse khwedi ka e thii. Ka tsatsi le lengwe Maretentse a botsa batho ba polase ya Hounslow gore yo mongwe le yo mongwe a patele polase ya gagwe mothelo wa pondo tse pedi £2. 0. 0. Batho ba ile ba dumela go patela pondo tsewe tse pedi. Ka morago ga dikhwedi, mmuso wa Lyedsdorp wa thibisa batho ba mowe nagine ya Hounslow le Madeira gore naga tsewe bjalo ke dikharaland. Go thoga mowe yaba Maretentse o ya letho gore batho ba patelele naga tsewe tsa mowe Tading ga ba mowe

25. ba rego ke Madeira. Thelwane o be a filwe mosomo wa go pasopa dipolase tse pedi, o be a pasopa Hounslow le Madeira. Thelwane e be e le monna wa moruti wa kerske ya Apostolic Faith Church. Thelwane o ile a ruta batho. Thelwane o ile a lebogwa ke batho bawe e bego ba agile mowe Madeira le Hounslow gore o re thethe le mesomo, batho e be ba kwana le yena, e bile ba mo thompha, bo e mone bya gagwe. Thelwane ka yona nako yewe o be a the a nwe bjala, o ile a khatha batho ka go ba agele le thekolo the the bitswago gore ke Madeira School, ka morago ga mabaka Thelwane o ile a thoma thela ya go nwa bjala, go thoga mowe Thelwane a the tha kwana le batho ka baka la botagwa bja gagwe. Thelwane ka tsatsi le lengwe o ile a kata mosadi e le gare ga mothegare, leina la mosadi yowe

26. e be e le Motale waga Molapo. Thelwane o be a tagilwe ke bjala ge a tho kata mosadi yowe Motale. Banna ba mowe Madeira, ba ile ba

s873

rera gore Thelwane a patele ka pudi tse pedi, ge a patethe yaba batho ba rera gore a tswarelwe, banna ba gomisa dipudi tsewe tsa gagwe. Thelwane a boyeletsa a tiya mosadi wa malome wa gagwe, banna ba ile ba rerela gore Thelwane a lethwe, malome wa gagwe o ile a kwa ka mowe e bego ba rerile ka gona, melato e be e atholwa khorone yewe e ya Thelwane wa ga Magabane. Go thoga mowe batho ba ile ba thoma go thoyana le monna yowe Thelwane. Thelwane a thoma go tshabya ke basadi le banna ba bona ka mediro ya gagwe yewe e bego e the ya loka.

27. Tse ke ditaba tsa mokhalabje Jonas Moraba kapa Semaname, leina la mosadi wa gagwe ke Magabetsa. Semaname o beilwe thetilone bakene lage Thelwane a ile a rakwa thetilone ka go the kwane le batho ba mowe Madeira, batho ba Madeira ba ile ba therekela Thelwane, ba ile ba tha go bega ga Khosi Matshengwane gore ga re rate go buswa ke Thelwane. Tsatsi lewe e be e le banna le basadi bawe e bego e le lekholo 100, la batho, ba ile ba ganela yowe Thelwane gore a rakwe thetilone tha bondona. Banna ba Madeira, e be ba the ya kwane le puso ya monna yowe Thelwane, ba Makhutswi ba ile ba romela bakhomana gore ba kwe ka mowe thetshaba the the ya kwanego le Thelwane, bakhomana ba Makhutswi e bile John kapa Mamonokele Ledimo, Nthale Moraba, Makêkê Mogale, Madulwane Raganya le Mapothelo Matho, banna bawe ba bakhomana ba mošate ba ile ba
28. hwetša bothata ka ditaba tša yowe Thelwane ge a the ya kwane le batho bawe e bego a ba busa mowe Madeira, bakhomana ba ile ba hwetša gore Thelwane ga ratwe gore a kwele pele le go busa batho, batho ba mowe Madeira, ba ile ba the khethela yowe Semaname, tsatsi lewe bakhomana ba ile ba dumela gore go bewe yewe Semaname. Semaname ge a beilwe thetilone o ile a thabela bakhomana khomo le pudi tse pedi batho e be ba thethe khoro ya mokhalabje yowe Themaname diphala-fala e be di letšwa tša go khanela ge Themaname a bewa thetilone tha bondona, mabjwalwa e be a thethe dintho tša mokhalabje yowe Themaname ba bine ba di khoša, e be ba thusa mokhalabje Themaname gore Thelwane o rakilwe, o be a theya kwane

s873

29. le merero ya banna bawe ba mowe Madeira, Themaname e be e le malome wa mokhalabje yowe Thelwane, batho e be ba khana le tšhemo ya mokhalabje yowe Themaname, bakhekolo le bakhalabje e be ba rwele meropa le diletšo tša bōna ba eya thase le thetholo, ba bolela gore Matshengwane o re hothe ge a kwane le thewe re the nyakago. Themaname ke mokhomana waga Moraba, o agile mowe Thelelene tha naga yewe ya Madeira, mantsegele eilwe ya binwa ke banna le basadi go fithela ge letšatši le dikela. Dikharebe le bašimanyana le bona e be ba le mowe go bego go binwa khoša yêwe ya mantsegele, e be e le mokete o mogolo, mabjalwa a nwela mowe khorone ya Themaname.
30. Tše ke ditaba tša mokhalabje Mokola moroto wa gagwê ke Makhau, re bolothe Molekediwana, re bolotšitšwê ke Hwohwane waga Moraba. Ge re bollela moetapele wa rena e be e le Thelwane, Thelwane papagwê ke Popa. Mokola ka tšatši le lengwê o kile a hwetšana tšhwane moedine wa Tading, tšhwene e be e ja marapa, ge tšhwene e bōna mokhalabje yowe Mokola e ile ya tšhaba, Mokola o ile a e rakisa le mowe moedine wa Tading, go fithela ge a e bolaya gōna mowe moedine, tšhwene e ile ya loma dimpja tša gagwê, leina la mpja e ngwe e be e le Bolwane, e ngwê e be e le Swane. Bolwane e ile ya longwa ke tšhwene mo molalene wa yōna, Swane ile ya longwa mo magethene a yōna. Ka tšatši le lengwê ke ile ka hwetšana tšhwene
31. morune wa Posone. Tšhwene e be e ja dipola, Mokola o ile a rakisana le tšhwene yewe go fithela ge a e bolaya. Tšhwene e ile ya loma Bolwane mo magethene. Swane yōna ile ya tšhaba ya bōya ka gae, Mokola o ile a re: gotha ka gae, a rakisa mpja yewe Swane, a ba a e kona le tša go ja. Mokola ke monna yo a bego a e re go bolaya tšhwene a e beke megwapa gore a je nama ya yōna. Mokola o bolela gore nama ya tšhwene e thefa go phala nama ya khomo. Mokola ke monna yo a bego a phela ka go rakisana le ditšhwene tšewe e bego di ja mabêlê a batho ba mowe Madeira. Batho ba Madeira e be ba kwana le mokhalabje yowe Mokola ka ge e be e le monna wa lebelo mowe thabene. Mokola e be e le monna yo mo telle, o be a

s873

32. khona go kitima le mowe mawene a dithaba tsa mowe Madeira, Mokola e be e le monna yo a phelago ka go khoga Lebake, mosadi wa monna yowe Mokola o be a the ya thabe kage monna wa gagwé e be e le motho yo a bonalago a otile ka go thwa mowe mebotone ya ditshwene, Mokola o be a kwana le go phela ka go thephela mowe dithabene ge a khogile lebake, Mokola o be a tsoma diphôôfôlô mowe godimo ga thaba ya Magokolo le thaba ya Sokare mowe e bego a rakisana le Dikome, le ditshwene, ge a ile a tsosa kome, o be a e rakisa go fithela ge a e bolaya e be mowe a bonago thela gore a boye gae ga gagwé.
33. Tse ke ditaba tsa mokhalabje Pulane moroto ke Mabjana re bolothe Lepelle, re bolotsitswé ke "Kisara" le Lepethane. Magolele moetapele wa bona ge ba bolla e be e le Pulane. Pulane o tswala ke Petane. Petane o tswala ke Motjabaki, Motjabaki o tswala ke Motjabaki wa pele, go kwala gore o be a e kwa ga Maepa, o be agile thoko ya Orstdat, o ile a thoga mowe nagene yewe ka baka la ntwala ya Thekhukhune, le Mampuru. Ke mowe a gotha mono nagene ya Tading. Pulane o bolela ka ditaba tsa lesogana le lengwe e be e le Theaparankwana. Theaparankwana tha o tsiye matswele, Theaparankwana o kile a hwetša dikharebe di thapile di the apara thelo mahubene a bôna, dikharebe di thene tsa go apara mebelene ya bôna, dikharebe
34. ge di bona lesogana lewe Theaparankwana, o ile a o kamela godimo ga lewa dikharebe di ile tsa khankhetsetša lesogana lewe matswele a bona, dikharebe di ile tsa bitša lesogana lewe gore tha o tsiye matswele, lesogana ge a bona matswele, o ile a tabogela mowe lewene, o ile a hwa a thale bophagamone bya lewa, Theaparankwana o ile a hwela dikharebe tsewe e bego di pathamile mowe nokene ya Tading. Theaparankwana tha o tsiye matswele o be a galefile ka go bôna matswele a dikharebe tsewe. Ba gabo lesogana ba ile ba rwala lesogana lewe Theaparankwana ba mo isa go boloka mowe e bego ba agile gôna. Theaparankwana lehono go sethe go thumiswa ka gore:
35. Theaparankwana, Theaparankwana tha o tsiye matswele ago. Dikharebe e be di thethe godimo ga malwala, di supele dikhwele tsa tšona godimo, matswele le ona a bonala a sethente a phadima. Theaparankwan

s873

K34/116

- a kwa dikharebe di mitša gore tha o tšiyē matswele, e bile ba bjata magofi. Go kwala gore o ile a lebella mathoko le mathoko a hwetša e le gore lewa le thibele. Theaparankwana o ile a leka go kitima go ya thetholo le thase a go a ka gwa mofa mowe e bego a ka fologela gōna. Gape dikharebe yaba bona ba thisa go ppela kopelo
36. ya gore Theaparankwana Theaparankwana Theaparankwana tha o tšiyē matswele a go, ge a lebella mathoko a mowe a bego a kitima le gōna a bōna le gōna go thea bōnale batho, lewa e be e le thibile go a ge lela mowe go bego go feta noka yewe e bitšwago gore ke Tading. Noka e be a diile bodiba bjo bo bothe ka go thakana ka bo alo bja mathapa. Mathapa e be a ene bophara bjo bo telle le lewa le legolo mowe Theaparankwana e bego a ba bona ga bothe ge ba mo tišela diatha tša bona e bile ba thega ka go bona yowe Theaparankwana, e bego a
37. thene ga go thena ka gōna gore a fithe mowe e bego go kwaethe dikharebe. Lesogana Theaparankwana a re ge a lebella dibopego tša matswele, le dibopego tša dikhwele tša dikharebe, le gōna go kwala gore o be a bona gore dikharebe tšewe di mo thabethe. Khodisego ya lethabo la gagwē ge a bona gore thebaka ga the gōna a the kwetša kamowe e bego a bona dikharebe di le ka gōna. Dikharebe ge di bōna Theaparankwana a rita yaba mowe ba tšhogago; mongwē a thōma gore gepe go thōmile wena. Dikharebe ka go theba lesogana
38. Theaparankwana, ba thōma go tšiya dikwaro tša bona ba kwara ka go tšhoga ka mowe Theaparankwana e bego a robaga ka gōna. Theapara-
nkwana e ~~haga~~ ^{bego} x phela mmele wa gagwē fela, ga e le ditso tša go diriswa di be di robagane. Dikharebe tsare go bona gore di dirile taba e kholo, tša khaletšana ka go nyakisana ka gore gape go thomile wēna, go bitša Theaparankwana; Dikharebe e be di bile di lla di libile go thibisa ba gabo Theaparankwana. Dikharebe e be ba kitima ba libile thōko ga borwa ka go bapa ga lewa lewe e bego le thibile
39. ka bophara bja lona. Aowa, ke polelo ya dikharebe ge bo bōna gore ba diile molato. Motho a re makatša lehono; go rene? Theaparankwana o e kwetšitše ka lewene. Theaparankwana! ee e! Theaparankwana o tabogethe bjane? Ge Theaparankwana a re bona o ile a re dumedisa,

a re bona a le gočimo ga lewa, re be re thapa, ra re: go yêna, tha o tšiyê matswele e le ka gopala, Theaparankwana a thokhothella polelo yage re re tha o tšiyê matswele. Taba ke yona yewe fêla. Dikharebe tša re ee e. Motho ge a kwele polelo ya dikharebe o ile a thepela mothene oe go bego go agile ba gabo Theaparankwana.

- 40. Batho ba gabo Theaparankwana ba ile ba thibisana ka taba ya lehu la ngwana wa bona. Ge ba thakane ka thegae, ba ile ba iswa mowe e bego dikharebe di thapa. Ba gabo Theaparankwana ba ile ba rwala-ngwana wa bona gore a thiswe gae. Ka go butšesetša dikharebe tša bolela gore Theaparankwana o wethe bjane mowe lewene? Dikharebe dilwe tša iswa khorône gore di bolele thêrêso. Dikharebe di ile tša botša batho ka mowe ba go thôma go bolela le yôwe Theapara-nkwana ka gôna. Taba ge e thaluswitšwe ke dikharebe, ile ya
- 41. bipetša phegelo ya moya ya batho, batho ge ba kwele thêrêso yêwe, e boletšwego ke dikharebe, banna ba ile ba bolela ka gore têfo ya Theaparankwana ke ge e be a nyaka matswele a dikharebe. Banna ba mowe Tading ba ile ba tiisa taba bjalo. Batswadi ba ngwana ba ile ba thoga khororene ba theya khone thelo. Theaparankwana e be e le motho wa leloko la gabo Nkwana, ba be ba agile mogorwene wa mowe ba rego ke ga Mathakwana (Mahlakwana). Lewa lewe le khaiswi le ga Mathakwana, le mmebotho ya gôna go thumele ka leina la Theapara-nkwana. Ge motho a thepelela thoko ya bothabela a thoga Theapara-
- 42. nkwana o thena thabene ya Magokolo. Ka thoko ya Leboya ke thaba ya Thelomole. Thelomole e thumile ka ge e ne le koriba lewe le thusago ba tshumi ka lona, kudu ge e le ge go ena dipula batšhumi ba phela gôna mowe lewene la thaba yewe ya Thelomole. Thaba ya Thelomole e hwetšwa Dipudubudu, Dikupu, Ditholo, Mathabo, Borahihii, le Dipela. Ka bodikela bja lewa la Theaparankwana ke mowe go simogago noka yewe leina la yôna ba rego ke Tading, e simoga thabene ya Magokolo, thase ga yôna, ke mowe e bego go dutši baga Theapara-
- 43. nkwana. Mawa a mowe Theaparankwana a thuma ka nothi yewe e hwetšwago ge e le ngwaga oe go palegago Mogapi. Mogapi o atile kudu mathoko a mowe Theaparankwana. Ka thoko ya Bokone bja thaba

s873

34 / 116

- ya Theaparankwana ke Gaphošoko, Phošoko ke leina la thaba, go kile gwa kwala gore go be go agile monna waga Phošoko. Thaba ya Phošoko e thumile ka mebotto ya yōna. Ge motho a fitile Gaphošoko, o thena Thedibenethalebese. Go thoga Thedibenethalebese ke mowe ba rego ke Molalnewamakwapa. Molalnewamakwapa ke melala e dile
44. bophara, magarene ga melala dithabana le tšona di diile mekelekele ya go rapaganya melala yewe e bitšwago ka gore Molalnewamakwapa. Go kwala gore Matšhakane a kile a dula gōna methene yela go lewa dintwa tša pele tša Maswatse. Molalnewamakwapa ke mowe ka khwedi tše dingwê tša mengwaga letšatši la gōna le makatšago batho ka go dikela ga lona. Letšatši le bonala le rotola yaba ke gōna ge le dikethe. Ke taba ya go makatša batho ka lona letšatši lewe batho ba le bōnago le ba fyelafyela ba le mowe Molalnewamakwapa. Lekhowa le kile la feta khaiswi le mowe Molalnewamakwapa yowe a bitšwago
45. gore ke "Lebese". Lebese mabarebare a batho go kwala gore o be a špela tšhalêtê, bangwê bare o bone tšhalêtê ya Gauda. Ba bangwê bare Lebese o špethethe thetena tha Gauda, ka gare go mowe go kwago methe awe a thediba, thediba the thumele ka kudu ka leina lewe le bitšwago gore Thedibenethalebese. Makhowa ba fela ba etela gōna mowe Thedibenethalebese, fela ga go thebego gore e kaba ba nyakane. Methi a simoga gōna mowe thedibene a ela a lebile thoko ya go ya Borwa. Thedibenethalebese, le mowe Molalnewamakwapa go thebya kudu ke badisa ba dikhomo tša mowe nagene ya ba Makhutšwi.
46. Tše ke ditaba tša mosadi wa Mpapu le matswale wagagwê leina la ngwêtsi ke Mathakō, matswale wa gagwê ke Ngwanathebe (Ngwanasebe) Ntwa ya bona e be ya thōma ke Mpapu le mogolo wa gagwê Matape. Ba be ba nwele bjälwa bja Ntabo. Mpapu ka tšatši le lengwê o be a botša mogolo wa gagwê gore a thogele Popoloment ya gagwê, go isa pele Mpapu a re go Matape, le mosadi o ka se tšie ke wena mpare, Matape o ile a kwata. Matape o be a kile a tšia mosadi a thoka. Ka go kwerwa ke morathō Matape o ile a thodiyega ka polelo ya morathō wa gagwê Mpapu. Mpapu a kwela pele le go omana, Mpapu a thena ka nthone ya gagwê a tšia Sampoko a tiya mosadi wa gagwê

s873

- Mathakô ka thona, mosadi a kwa go baba ga Sampoko a kitima, Mpapu
47. a tiya khaitšedi ya gagwê Mašai ka sampoko. Mašai a kwa go baba ga sampoko a kitima, ge batho bawe ba tšhabile, Mpapu a tiya Matape ka sampoko. Mathakô mosadi wa yowe Mpapu a botša matswale wa gagwê Ngwanathebe gore gape ke khale ke le botša gore Mpapu o ya leba. Ngwanathebe a fetola ngwetši ya gagwê ka gore o the mpolaele bana, Mpapu a rogana le Matape. Ngwanathebe a rogana le ngwetši wa gagwê, Ngwana-Mathako, a thôma ntwā le Ngwanathebe. Mašai ge a bona ba elwa a thikisa mmagwê Ngwanathebe, ntwā ya gola, Ngwana-Mathako ge a bona gore ba mo thikile ba mo katethe fathe, Ngwana-Mathako a oba matswale wa gagwê Ngwanathebe a mo loma molomo, a kwa le thetsiba tha nama ya molomo. Ngwana-Mathako a tswa thetsiba
48. tha nama ya molomo, a the tswa fathe, Ngwanathebe a topa thetsiba tha nama ya molomo wa gagwê a tšhabela go ya go begela khosi Matshengwane. Ngwanathebe o be a beile mokhosi o mogolo wa go lla. Molomo wa Ngwanathebe o be a o ekwa madi e bile o tšhabisa le madi a mmebele ya bawe e bego ba mo šekella. Ngwanathebe ge a thene khosini, khosi Matšhengwane o ile a botša Ngwanathebe gore a e thele retha bona ge go thele, ge go thele khosi o ile a rōma motho go bitša Mpapu, Ngwana-Mathako, le Matape gore ba the go theka ka mowe ba thomilego ka gōna ntwā ya malapa a bona. J.M. Motshana o ile a gathana le batho bawe e bego ba bitšwa ke khosi. Khosi o ile a botša J.M. Mothsana gore ka gore o theba mošomo wa feseitii
49. (first aid) mo themele molomo wa mokhekolo yōwe Ngwanathebe. Ge themelo ya molomo e fedile, khosi o ile a botša Matape gore a ye go bitša moathudi wa melato yōwe e bego Konyole Mogale. Konyole ge a thile, o ile a thibasa J.M. Mothsana gore a ise maduma go khosi Mathsengwane, Mathsengwane o ile a botša J.M. Mothsana gore Konyole a bona molato wa Ngwana-Mathako le Ngwanathebe, ka lona lebaka lewe batho ba ile ba botšwa gore ba theetše, pula e be e bile ena. Batho ba ile ba thena nthone ya maleke gore ba bone molato. Batho ba ile ba homola. Konyole a nyakisisa gore e kaba dithatse di gōna tše di bonego ge ba elwa, dithatse di bile gōna. Konyole a

- begela batho gore a re kwene, batho seba ba lwele, Konyole a butšisa Ngwanathebe kamowe a lomilwego, ke ngwétši ka góna, ka
50. morago ga mowe gwa thena dithatse, dithatse e bile Matape, Matape ge a bile bothatse banna ba "Banarene" ba ile ba re a re kwe ka Ngwana-Mathako ge Ngwana-mathako a thamisa go bula molomo wa gagwê o ile a lebala go loša banna ba "Banarene", ba ile ba motšwa gore a loše, Ngwana-mathako ge a feditše go loša, ge a bolabola o be a tšhugile ka ge e be a bona nama yewe a e ripilego e beilwe pele gâ batho. Ngwana-mathako o ile a bonwa a ene phoso e kholo ge a lumile matswale wa gagwê, banna ba ile ba re go Ngwana-mathako o ne molato. Monna wa gagwê Mpapa a dumela fela mosadi a gana a re, ga ke ne phoso ka gore go fâ lebile matswale Ngwanathebe. Taba e bile bothata ge mosadi a gana e le gore monna wa gagwê o kwana le molato. Banna ba khoro ba ile ba botša Mpapu le Ngwana-mathako
51. gore ba ye masepe a dimpja, banna ba rera ka gore mosadi o gana molato, re rene? banna ba fetša ka gore ba butšise Ngwanathebe gore go byane ge ba ka teiwa? Ngwanathebe a re, ba tiyene ka gore e the ba banyana. Mpapu a bitšwa le mosadi wa gagwê Ngwana-mathako gore ba boye mowe masepene a dimpja, ge ba buile ba botšwa gore le ya teiwa, Ngwana-mathako a gana gore a teiwe, banna ba mo phuthuma. Ngwana-mathako a thaba mokhosi o mogolo wa bofyega bja thupa. Ngwana-mathako a taboga a gomarela monna wa gagwe Mpapu a lla a ere ke ya rapela. Malobone le Konyole ba tswara bothata gore Ngwana-mathako a thogele go gomarela monna wa gagwe, Malobane le Konyole ba goga Ngwana-mathako, Ngwana-mathako a lla a rapela
52. ka malome wagwê Thelemamaphama. Banna ba bona go tšhoga ga mosadi ba re a kwele khorone, banna ba nyaka Lesaka gore Ngwana-mathako a pathame godimo ga lona. Mpapu a lla a rapela, a botša banna gore nkemelene ke ye go tšia losome lo mošelene ke the go rapela, banna ba ile ba re kitima kapele o the le lona, ge ba bona Mpapu e the a phakisi ba romela mothanka leina la gagwê e be e le Mmati. Mmati ge a ile le Mpapu, banna ba bona Mmati a etha a kitima, ge a fithеле, Mmati a botša banna ba khoro gore Mpapu o tsere lerala o

s873

- nyaka go thethema mogolo ka loha, banna ba kwa ngwana a lla ba thoga khorone ka go kitima, ba lebile mowe mothene wa gabo Mpapu, ge banna ba ile Ngwana-mathako le yena a thakhoga pele ga khoro a tšhaba. Motetemedi a rakisana le mosadi yowe Ngwana-mathako a ya
53. a mo tswara ka khwitine ya Mosunana, a thusa ke J.M. Mothsana le mosadi wa khosi Mathsengwane leina ke Mamotjatji, ge ba bōya le yena, ba gathana le banna ba bōya go tswara Mpapu, batho ba bile le thalelo ka kudu ka taba ya Ngwana-mathako le monna wa gagwê Mpapu. Banna ba ile ba lemoga gore a re bonene gore re ka rene tabene yee. Konyole o ile a bitšetsa banna ka nthone ya maleke gore ba e letšane ka taba ya Ngwana-mathako le Mpapu. Khosi o, ile a bonwa a the gōna banna ba mo nyaka a the hwetšwe, gwa bonala gore a bonale, khosi a the thebye gore o mo kae. Ditaba tša emela gore khosi a bōye, e be mowe ba ka khonago gore ba bone taba ya yōwe Mpapu le Ngwana-mathako. Taba ya Ngwana-Mathako e bile le go
54. tseyetša bathodi ka ge Mpapu a ile a nyaka thapo Mmati a bōya a kitima ka go tšoga, Ngwana-Mathako o be a tšogile kudu mowe a bego a thothwe ka gore a tiiwe; Ngwana-Mathako o be a rapela ka go lla gagwê, mowe batho ba go bona gore taba tša bona di bothata, Ngwana-Mathako o be a diile taba ya maswabi ka go ripa thetšibisa tha molomo wa matswale wa gagwê Ngwanathebe. Ngwanathebe o be a re: Mpapu le Ngwana-Mathako ba thoge mowe mothene wa bona gobane Ngwana-Mathako a ka bolaya yōwe matswale wa gagwê. Gape e be e se ntwā ya mathomo. Matape o ile a supa mabadi a mowe ka tšatši le lengwê a kilego a phšatha ke Ngwana-Mathabo e be a elwa le yēna.
55. Mašai le yēna o ile a supa banna lebadi theropone tha gagwê mowe a kilego a loma ke Ngwana-Mathako. Ngwana-Mathako e be e le motho yo a a rego ge a elwa le bona a ba diyê kotse. Ntwā ya Ngwana-Mathako e be e le e kholo ka gore mosadi yōwe o be a elwa le benye ba methe. Le gona Ngwana-Mathako o be e re ge a elwa a šumise meno le dirumula tša go gotša mollō. Ngwana-Mathako o be a thoya kudu ke botagwa. Ntwā ya Ngwana-Mathako e be e ba gōna ge e le tšatši le a kwago go nwa bjalwa mowe a kwago gōna. Ngwana-Mathako

s873

le Mpapu ba be ba agile mothe wa bona mowe fathe ga thaba ya Lekhane, ke mowe e bego ba phela gōna Mpapu le Ngwana-Mathako.

56. Tše ke ditaba tša Banna le Basadi ba Banarene, e be ba duletše pitša ya Mokhope mothene wa Ntilane. Banna e be e le L. Lepono, Mapothelo, Pharuma le Kadishi. Basadi e be e le Ntilane, Mpyafš le Mmaphefo. Mmaphefo e bile mosadi yowe wa go kakolela pitša ya Mokhope. Pitša ya Mokhope mohope e be go ekha Mapothelo. Kadishi a ba a kha a nwa ge pitša e khuduwile. Ntilane a begela Mawetje kapa J.M. Mothsana. Ntilane o be a re, ke Mokhope wa mathedi thala. Mawetje a bosetša mantšu go Ntilane gore ke ya leboga, banna le basadi le bona ba ilwe ba begelwa gore ba lebelele mowe Pitšene ya Mokhope. Mawetje o ile a isa ditaba ga malome wa gagwš Mapothelo. Mapothelo o ile a thōma go khelela batho mokhope. Ka lona lebaka la ge ba e nwa go ile gwa thena mokhalabje Maphōš.
57. Batho ba ile ba thalwa ge ba bona mokhalabje Maphōš, ba gopola gore ke Lephodiša, batho ba ile ba dumaduma ba tha kaba ba lemoga mokhalabje Maphōš gore ke mane! Karabo ilwe ya iswa go Mapothelo e kwa ga Mogokolodi. Mogokolodi e be ba mitša ka leina la gore ke Mokola. Mogokolodi o ile a botša Mapothelo gore yena o theba e le yena Mogokolodi, leina la Mokola ga ke le nyake, Nkaba o ile a botšwa gore a ise mantšu go mokhi wa mokhape gore yo a mpitšago gore ke nna Mokola ke thalwa le yēna. Karabo ya Mapothelo, Mapothelo a gana a ere: ke Mokola. Mogokolodi o ile a kwāta a thōma go rogana le mogolo wa gagwš Pharuma, a ba a re: le bona ge le mphadisetša diphaka. Banna le basadi ba ile ba hwa ka dithego
58. ba fela ba ekha thego be e re ke thewe Mokola. Mogokolodi a mogela a re: ke ya bona gore le nthaka mo piitšene ya Mokhope. Batho ge ba e nwa mokhope ba ile ba thala go fithela e ba masome a mabedi(20). Mogokolodi o ile a re: le bona ge le mpheta ka difaka. Batho e be ba kwera Mogokolodi ka leina lewe la Mokola, ba be ba ephsina ka lethego ge ba kwera Mogokolodi. Mogokolodi a ba a thakhoga gare ga bona a kwatile a supa Pharuma ka feisi. Mogokolodi a re go kaone ke le thogele. Batho ba ile ba thoga ka go tšhaba, ka go bona ge

s873

Mogokolodi a supa mogolo wa gagwê Pharuma ka feisi, batho le bona ba ile ba thoga ka go the kwane. Pharuma o be a fela a e re:

59. Mogokolodi ke mpare, le kobo ya bosego a a na le yona. Pharuma le Mogokolodi e be e le bana ba motho. E be e le bana ba mokhalabje Diose waga Moagi. Pharuma o be a e re: ke re Mogokolodi leina la gagwê ke Makola. E be e le bakhoro ya bawe e bego ba khomana fela, e be ba dutši ka thelapa tha bona mowe mothene wa Ntilane, e be ba e pshina ka go kwera yôwe morwa Diose, Pharuma o be a ntsitše le mathô a gagwê e bonala e ke o galefile ge a dutši le yôwe Mogokolodi Basadi ba bangwê e be ba e re: Pharuma o lebela Mogokolodi ka ge ba bone Mogokolodi a thugile ka go kwata ga ntwana. E le ka mowe go thago mogolo wa gagwê yowe Pharuma, batho ba ile ba palakana.
60. Tše ke ditaba tša Bakhonyana бага Mogale ba thile go thabiswa mothene wa бага Sodi. Mokhonyana ke Makêkê Mogale, o tšiyane le Nthago Sodi. Bakhalabje, bakhekole, mathari, masogana, bašimanyana le banenyana e be ba thethe mothene wa бага Sodi. Batho e be ba dutši ka go latelelana ka bothaka bja bona. Bakhalabje e be ba dutši khaiswi le lešaka. Bašimanyana le masogana e be ba le mowe khomo e bego e kakabetše gôna, bašimanyana e be ba ba tswarelethe ditho tša khomo gore masogana le banna ba matiela ba tswiye gabothe. Masogana ge ba feditše go tswiya ba ile ba begela bakhalabje gore go tswiya go fedile. Bakhalabje le bona ba begela monna wa mothe gore masogana ba re go tšwiya go fedile, monye wa mothe e be e le
61. Kapolelo. Kapolelo le yena a begela Mogwagwê Makêkê, Makêkê a begela mosadi wa gagwê yo mogolo, e be e le Mathwane. Mathwane a boyetša mantšu go monna wa gagwê Makêkê, Makêkê le yena a isa mantšu ga Kapolelo. Kapolelo le yena a begelana le banna ba gabo le malome wa gagwê. Mantšu ge ba thakene ka ona a ilwe a iswa khorone mowe e bego ba duletše nama ya khomo gôna. Bakhalabje le bona ba ile ba boyetša mantšu go masogana. Masogana ba thôma go epata. Molebeledi wa khomo e be e le Nthape. Nthape e be e le yena yo a isago mantšu go bakhalabje bawe e bego ba dutši fathe; ka lona

s873

62. tsatsi lewe e bile mokete o mogolo. Khomo ge e fedile go tswiwa, mala a ilwe a ntswa, Nthape a isa g lentšu gape go bakhlabje gore re phuthe, mantšu a ile a thepela bjalo ka pele, mantšu ge a ekwa ka gae, bakhlabje ba ile ba botša Nthape gore khomo a e phaphe-loganywe. Khomo ge e feditšwe go phaphe-loganywa e ile ya rorelwa ka lapene. Thetho the thenwe le the thenwe e be the thegwa motswarello wa thona go fithela ge nama e fellela go rwalela ka lapene. Nthape a fa bašimane metswarello ya dinama, ka lona baka lewe gwa thena thaka ya masogana. Ge masogana a felelethe gwa thena thaka ya bakhlabje. Bakhlabje e be go thethe moroto wa Matuloa le Makhau. Palo ya banna e be e fithela masome a mararo
63. le batho ba bathano 35. Nthape ge a file bakhlabje metswarello, mokhalabje e be a le gōna leina ke Mokataki. Mokataki o ile a galla a re: go Nthape, mohe le yewe o tswerego. Nthape a gana, Mokataki a khowella gore gape lena ba Makhutšwi le ya konana. Nthape a fa Mokataki ka go phakisa. Banna ba hwa ka dithego. Ba bona ka mowe Nthape le Mokataki ba tswenyanago ka gōna. Banna ge fa feditše go hwetšana nama ya metswarello ba ile ba palakana. Thaka ya bašimanyana go be go le palo ya lesome le batho ba ba robago menwana e mebedi 18. E e be e le thaka ya moroto wa Madikwa.
64. Khadi ya mothe e ba gōna ge nama ya khomo e rorethwe ka lapene. Gape khomo e thabyilwe ka go thabiswa e le ka mowe lapene la bo Kapolelo, nama ya yōna e a bja ka molaō. Mokhonyana Makéké o feta le mphapha, yena o tho tsosa mphapha ka khomo e e phelago. Kapolelo le yena o bōya le phapha le molala. Molala wa khomo, Kapolelo o ripa gana le malome wa gagwê le yena malome wa gagwê o tha thiba ka khomo ya go phela. Lmagwê Kapolelo e be e le Mosike. Mosike o ile a re Kapolelo ka gore malome wa gagwê o khole Mapulanene o tho ja molala le mosadi wa gagwê yena o tho mpha khomo ya go phela. Dikharebe e be di le ka malapene. Ka molaō, wa "Banarene", khomo
65. ya bakhonyana methene ya khale ge e thabyilwe dikharebe e be di garolla mabipi a khomo di khothe, ga bothe le othwe bjalo ka ge eke ke dipheta. Ge go fedile go otha dikharebe di apeswe lebipi

s873

- megolone ya bona. Bo mankathe ba nthago e be ba the gôna. Ka lona tsatši lewe, mothene wa bo Kapolelo o ile le wa thala batho. Bakhonyana bo Makêkê, e be ba le ka nthone, mowe ge dulago bona le basadi ba bona. Mekhosi e bile mekhosi lona tsatši lewe. Magapana a diphepha a be a thena ka maforo a bo Kapolelo, go fela go amogela dikharebe tsewe e bego di rapilwe ke бага Mogale, le ba ga Sodi. Ka molaô magapana a mogelwa ke bawe ba rapilwego ke
66. бага Sodi. Mosike o be a thalosa ka ditaba tsa thabiso ya methene ya botala. Methene ya botala ge go thabisa khosi Timamogolo, dikharebe e be di simmelwa dinama ka masimelo. Go be go simela masogana gore ge dinama di bukwile di fewe dikharebe. Masimelo a be a eba khorone. Dikharebe e be di dula ka malapene le basadi. Masimelo e be a thala thebeso tha khoro. Ge masimelo a bukwile a be a fiwa tsona dikharebe dikharebe, di be le tsona di begana le basadi ba mathari. Mathari ba fetše mantšu le dikharebe, e be go tsewa mauswa, mauswa ge a tserwê e be mathari ge a tserwê e be mathari le dikharebe ba thôma go ja. Mauswa a masogana le ona a be a rorelwa khorone mowe go bego go dula bakhalabje gôna. Mauswa a
67. bakhalabje go be go isa dikharebe khorone ge ba fithile, ba be ba kwatama fathe ka dikhuru, e be mowe masogana ba amogelago mauswa awe a bego matsogone a dikharebe. Dikharebe e be ba thompha molaô wa thosotho ka go kwatama ge ba e fa masogana le bakhalabje tsa go ja. Bakhalabje ge ba fetsitše go ja dijo e be ba botsa masogana, masogana le bona ba be ba botsa dikharebe gore ba the go rorela ditswana ka malapene. Thabiso e ba mokete o mogolo ka gôna go thabela kharebe khomo. Tabene ya Makêkê le mosadi wa gagwê Nthagô e be e the gôna. Le gôna go themela mabipi megolone ga ya ba gona. Mokhekolo Mosike o bone go ene phaphano e kholo le thabiso ya
68. methene ya botala. Methene le ya lehono melaô ya "Banarene" e fyela ka go thoka ba^eletši. Mosike, o bolela ka Lebipi, lebipi le be le apeswa dikharebe gore mane le mane ge a gathana le bona a le gome le go makala gore ke mane yo a tha bisitšwego? Dikharebe e be di khona go tumisa mothabiswi ka mabipi awe a bego aparwa ke

s873

bona megolone ya bona. E be e molaō lelokone la "Banarene", gape dikharebe tša methene ya botala e be di khona le go loša batho. E be ba the bjalo ka dikharebe tša methene ya lehono. Ba lehono ba fyethe. Ka gore ba bantši ga ba khone gore ba loše batswadi ba bona.

69. Tše ke ditaba tša ba ga Mathou. Ba ga Mathou ba be ba phasa. Pheko ya mokhalabje wa botala leina e be e le Theselo. Khadi ya go phasa pheko ya ba ga Mathou e bile Theboye. Theboye o be a phasa pheko a phasetša Nkomene. Nkomene go kwala gore dingaka di re o ne bolwethe bja Malapo. Pheko e be e rerulela ke mokhalabje Mmapina Mathou. Mmapina o be a botšwa lebittha la Theselo gore o belaela ene? Rena re re bana seba, a ba phele. Mmapina o be a mumile mapato a wona ngwaga o moswa wa thelemo tha 1951. Mmapina a bolela le khadi yšwe Theboye, gore Nkomene re re a fole, re re Theselo medimo a e lale bana ba re phelele. Baga Mathou e be ba thile lebitthene go phasa ka khomo. Basadi e be ba rwele le meropo.
70. Ge mokhalabje Mmapina le mokhekolo Theboye ba fetšitše go rerulela pheko ya Nkomene, koša ya Malapo ile ya thongwa gōna mowe phokane. Malapo e be go bina Nkomene le Rakhadi wa gagwē Theboye. Theboye o be a tswere le tšoba le lentsho. Ge basadi ba opelela koša, banna bona e be ba fasa khomo ka dinako gore e thabje gōna mowe godimo ga lebittha la Theselo. Theboye le Nkomene e be ba tselela godimo ka moropa owe o bego o opiwa ke basadi. Khomo e be ya thabja ke morwa wa ngaka, leina ke Makwene. Mmapina ge a feditše pheko o ile a bitša bakhalabje ba nwa mapoto awe a go sala ge a
71. phasa pheko. Thaka ya basadi bona e be ba agile lešaka mowe go bego go bina Nkomene, gore bolwethe bja malapo bo mo thogele. Basadi e be ba gōwa gōwa ka koša gore Lelopo le tsoge matha, phokane ya Nkomene go be go thethe basadi. Khomo ge e hwile, Ditshepu o ile a kha dithupana tše pedi, gore masogana bawe ba thogo tswiya khomo le matiela a banna, ba tiye khomo ka thupa ya tsogo la mmagoja, la mphapa le go metše, ka moka ba dirile bjalo ba latha dithupana fathe. Ka go dira bjalo ke go khupa gore le bawe ba kwago

s873

- maloone ba the khomise bawe ba thogo ja nama ya khomo. Khomo ya dipheko tsa бага Mathou e boilwe ke Makwene, gape khomo ya go
72. thabela dipheko ga e na thekobela. Batho ba go thena mowe go bego go thilwe go phaswa pheko ya Nkomene, x e bile masome a mathano le batho ba bathano 55. Khomo ge e tswiwa, basadi ba be ba bina koša ya malopo. Basadi ba bangwê le dikharebe ba ile ba gomela magae go rwala dipoto, dipitša le mauswa, dikharebe tšona di be tsa sala magae di tha sila maupi gore di fage mauswa awe a thogo go šeba dinama tša khomo ya dipheko. Batho ba ile ba thala mowe phekone ya Nkomene. Dipheko tša Nkomene diphasitšwe ke khomo e ntsho. Gape nama ya dipheko ka mlaš wa batala ga e rwalwe, e jelwa gōna mowe pheko e phaswago gōna. Dikharebe, di ile tša tha
73. le mauswa, ge ba fagile, batho le bona ba ile ba thena ka bontši mowe diphekone tša Nkomene. Batho ba dipheko ba ile ba thōma go thathola dipoto tša dinama ge letšatši le thogile gare go dithogo. Batho ba go apeya ba ile ba thōma go e nola dinama dipotone. Dikharebe le banenyana, bašimanyana le mathari awe e bego ba ile go faga, ba ile ba gathana le nako yewe dinama di enolwago ka gōna. Dinama ge di fedile go enolwa, Mmapina o ilwe a begelwa mošomo wa gagwê. Mmapina a begelana le ba gabo ba ga Mathou, Ditshepu le ba bangwê, bona ba ile ba begela le bawe ba thilego ka go khopela,
74. mantšu ga ba thakane ka ona, a ile a išwa go bawe e bego ba enola dinama dipotone. Batho ba ilwe ba fiwa madulo ka bothaka bja bōna. Bakhalabje, masogana, bašimanyana, bakhekolo, mathari, dikharebe, le banenyana ba ile ba dula bjalo bjalo. Mauswa le ona ba ile ba beya bjalo ka ge batho ba beilwe le mowe mathoko a mowe phekone. Batho ba ilwe ba botšwa gore a ba je. Bašimanyana bōna ba ile ba thōma go tšiya dinama ka go amogana, thaka e tsese ya banenyana, ba ile ba thega bašimanyana ge ba eja dinama tšewe e bego di tšethwe matharene, ge ba amogana, e bile ba kwala le ka mašata.
75. Gape bašimanyana ba be ba bile ba thegana, ge ba bona ba bangwe ba bona ba wela fathe. Lesogana yōwe Makwene, o bile a ba khalemela, ka mowe e bego ba rata go kona ba bangwê dinama. Ka lona baka lewe,

s873

- lešata le ile la thōma gore go mathari. Mathari e be ba ba bona ba bangwê ba ba bona ba topa dinama tše pedi ka nako ka ithi. Makwene o ile a homotša lešata la mathari, ka go ba oketša dinama, e bile mowe e kego mathari ba leka go hōmola. Bakhalabje le bona ba ile ba bitša dinama, gore ba oketšwe, ka ge di fedile mowe matharene a bona. Batho ba ile ba ja, dinama ka go di galla, fela
76. mafelelone tša ba patha. Batho ba dipheko tša Nkomene, ba ile ba tšeyetšwa ke digoba tša dinama, ba gotha ka morago, le bona ba ile ba kholwa ka go ja dinama. Gape dinama tša dipheko, di jewa ke mane le mane, yōwe a ka ba hwetšago ba tha ja. Ge batho ba fetšitše go ja, benye ba mabitha ba mona le mowe go nego le batho, ba topela marapo gore a tšelwe mowe mailone. Mailone ga "Theselo," ke mowe a go hwa gōna a the mono Lekau. Batho ba ile ba thoga mowe Mailone e le nako ya ka merithi, e be ba lebile go ya mothene owe o bego o binwa gōna Malapo. Batho e be ba libile go ya go nwa mekhope, le
77. diphepha. Batho ge ba thoga mowe mailone, ba thoga ba themilwe matsogone a bona ka maralana awe a bitšwago gore ke dipheko. Ka kudu go thengwa bawe e bego ba leloko le yōwe Nkomene. Go kwala gore Nkomene o bile le Malapo lebaka le letelle, ka go rialo ge a iswa mowe phekone, o be a rethilwe ke dingaka, gore a ise khomo ye ntsho mowe lebithe la papagwê, o tha fola malapo a gagwê. Theboye o isitše Nkomene, ka go rethwa ke dingaka, gore re mo phasetše lebithe la papagwe Theselo ka khomo e ntsho, Modimo wa ba gabo o ya belaela, ba ile ba mo direla bjalo. Mokhopa le marapo di
78. tšelwa godimo ga lebithe, e be batho ba palakana go ya magae a bona, mowe ba beilego dipitša tša diphepha, le tša mekhope. Taba ya go makatša, batho lona tšatši lewe Nkomene a go phasetšwa pheko, le fethe le be le omelethe, tekano ya khwedi, pula ile ya fokela lefathe Batho ba ile ba tiya moyene, ba gopola gore pula e tha na. Fela pula e ile ye thene, bakhalabje ba khale, ba be ba phela ka go fela ba phasa dipheko, ga ntši go atile go gakwa ke mabaka, go bōna. Dingaka bo Mmapina, bona ke bawe ba tha felago ba botša batho gore ge molwethe a theya khone gore a thakhoge, kapa a bego a le bjalo

79. ka Nkomene, ba re o ne malopo. Nkomene ke motho yo a phelago ka go fela a babja mongwagene, fela dingaka di re o belaelwa ke Medimo ya bo papagwê. Mmapina ke monna wa ngaka, yôwe a rego ge a hwetša molwethe a tisa batho gore molwethe o ne malopo. Mmapina ke motho wa ngaka ya go kwana le gore motho a mo leboge ka khomo, goba pudi, gore a ethabe. Mmapina ke wa ga Mathou. Ba ga Mathou ba bina Noko. Ba ga Mathou ba kwa Phalaborwa. Mmapina ke ngaka, yo a thepelago a tsere kêpi ya go epa dithare. Mmapina o phathakha le Pasekiti ya dithare, ge a tšeya mothepelo wa go kwela ke ntho.
80. Mmapina gape ke ngaka wa go khatha batho ka go khona, go thakela malopo, le go khona go khana mowe batho ba ka bago gôna ka dipapadi. Mmapina o tswala ke Sabene. Sabene e be e le monna wa bogale le mathale. Mmapina o bonala a le mafolo-folo go khanene, go binene, le go opa ga moropa. Morwa Mmapina, yôwe Makwene o bonala le yena a tho tswana la papagwê ka mafolofolo. Makwene, ke thaka ya moroto wa Madikwa. Mogologolo π yo mongwê, o be a bitšwa ka leina gore ke Madukuluge. Madukuluge, o re: wa roga moroto wa Madikwa, o fetelethe, ke gore o tha roga le ba ba tha rogwêgo.
81. Tše ke ditaba tša mokhalabje Mogohu, moroto wa gagwê ke Matuba. Mogohu, ke monna yo a tšhabjago ke bana. Bana ba tšhaba Mogohu ka katiba ya gagwê, yewe a thepelago a e katibethe kae le kae mowe a bonwago a thepela. Katiba ya mokhalabje Mogohu, ke ya mathebo a diphukhubje, o rokelethe godimo ga mokhapa wa pudi, ke motho wa khale, bana ge ba bona a thepela, ba mo tšhaba. Ka tsatši le lengwê Mogohu o kile a hwetša bana ba ga Sai (Shai), le ba ga Mathô ba dutši thelene ba faga mauswa uswane. Bana ba ga Sai, e be e le Makakone, Marupini, le Matome. Bana ba ga Mathô, e be e le Kadisi,
82. Lepono, Maletu, le Thefulare (Sefulare). Bana e be ba dutši ba bolelela, ba the ya gopola thelo. Mogohu a kwelela, ge Matome le Lepono ba bona Mogohu, a etha, ba thakhoga, bana ba bannyana, ge ba bona katiba ya mafagala, ba thakhoga ka gore thenkhotana. Lepono le Matome e be e le bana ba ba thalifilego, fela ke bona ba go fa bana maseme, a gore π maletu a re, ge a thômo go bona

s873

- difagala tša katiba ya Mogohu, a re, go bana bawe e bego ba the ya mone, a re: A re tšhabene Thenkothana thethe. Thefulare, Makakene le Marupini, ba ile ba thakhoga ke go tšhoga, Mathō a bona ge ba
83. bona diphego tšewe di bego godimo ga M magetha a Mogohu, ba ile ba tšhaba, ge bana ba tšhaba, Mogohu o ile a leka gore ke emisa bana, Lepono le Matome, ba ile ba botša bana gore Mogohu o ya tha, ka nete Makakene, Marupini le yōwe Thefulare ba ile ba kitima ba gopotho gore Mogohu o tha go ba khotha. Bana ba ile ba tšhoga go fithela mowe batswadi ba bana ba go romela thebaka go butšisa mokhalabje yōwe Mogohu. Mogohu o ile a botša batswadi ba bana gore bana ba lena ba ithe go mpona ba tšhaba. Nna "Mogohu", ke ile ka teka gore ke ba bitše, fela bona ga ba ka ba thokomela, Mogohu o be
84. a bonwa a ene molato, ka baka la gagwê lewe a beilego mefutafuta ya ditsibana tša dibatana godimo ga katiba ya gagwê ya diphekubye, le ya dipudi. Mogohu, o ilwe a tswarelwa banene bawe ba go mo tšhaba. Go kwala gore Thefulare, o be a ile a kwa bothoko ge ba tšhaba yōwe Mogohu. Mogohu o be a ephetosa, motho yo a tha thebale-gego, ka mekhwa ya bophelo bja gagwê. Kadiši le Marupini bona go kwala gore ba ile ba thena gae ga bo bona ka letšatši la bobedi. "Mogohu" o phela ka go khoga lebake. Mogohu ge a khogile lebake batho ba mona eke o tagilwe. Mogohu, go kwala gore ka lona tšatši
85. lewe, bašimanyana bawe bo Matome, Lepono, Thefulare le bakana ba bona, o be a ekwa botagwêne, mothene wa ga ba ga Malale. Malale o be a diile bjalwa mothene wa gagwê ge Mogohu a yo tšhabja ke basimanyana mowe a go ba hwetša gona. Go kwala gore bašimanyana ka metha ba thopha ke go tšhaba mokhalabje yōwe ka katiba ya gagwê, yēwe a e logilo ka ditsibana tša dibatana. Mogohu ga e o thepela le malapene a batho mo bothele, ke ka thela yēwe a the ya fiwago molato, ka ka bana bawe bo Thefulare, Makakene, Marupini Maletso, batswadi ba bona ba the, Mogohu a phele ka tswanelo.

86. Tše ke ditaba tša mokhalabje Madulwane, Madulwane moroto wa gagwê ke Makhola. Re bolotsitswe ke Hohwane, Madulwane o bolela ka ditaba tša mokhalabje "Thegwere", kapa Madukuloge. Madukuloge e be e le mokhalabje yôwe e bego a phala banna ba Makhutswi kamoka ga bona, ka go khona go logela Thokwa ya bogwera. Thokwa e gôna, ewe ba rego ke "Naso". "Naso" e rwala ke bana ba mosata. Ka "Naso", e be e sumiswa ge bagwera ba le ka gae, "Naso", e be e rwala ke banna ba go tiya, ka mathoko ga yôna, go be banenyana ba khona go thophela dipitša tša mapoto, dikhero, tša mauswa, le ditswana tša merogo. Ka tsatsi le lengwê, banenyana ba kile ba thophella ditswana go mogwera yôwe e bego a bitšwa gore ke Lekeke, Lekeke ge
87. banenyana ba thophethe dipitšana tša mapoto, o ile a sitwa go di emisa. "Lekeke", o ile ge a re ke ya thepela, a kata ke ditswana tša mauswa thelene, banenyana bona ge ba bona a wele fathe, ba ile ba mo thega. Bagwera ba ile ba botša banna gore Lekeke o wele mo maforone, bakhalabje ba ile ba ya go mo tsosa. Banna ba ile ba re, go Lekeke, o dilene ge o dumella banenyana ba thophela ditswana tše dintši go wena? Lekeke a re, ke be ke gopola gore ke tho di khona, banna ba ile ba motša gore bona tše o di dilego lehono. Lekeke o ile a botša bakhalabje gore letsatsi ka lethii, nka the tsoge ke boeletšitse, bakhalabje ba ile ba mo tiya ka gore, bôna,
88. lehono o re thegisitse basadi, bagwera kamoka ba ile ba nyatšega morotone wa bona ka baka la yôwe Lekeke. Madukuloge o ile a botša bagwera gore, ka metha le fele le lemoga bagwera bawe ba bonwago e le ba bannyana, gore ba theiswe ka thakwa yêwe ya "Naso". Go thogela ge go hwile mokhalabje Madukuloge, thokwa ya "Naso" ga e thale gôna, ke ge go thene molemogi wa yôna. Thokwa ya "Naso", e felethe ka moroto wa Manala bawe ba go bolla mowe Thegwai. E be e le banna ba go tiya, ge ba bolla. Madukuloge o be a theba go logela mefutafuta ya dithokwa ge go teilwe dikoma tša bogwera, banna e be ba mo tšhaba medirone ya gagwê.
89. Tše ke ditaba tša mokhalabje Mašisi kapa Matakene. Moroto wa gagwê go kwala gore ke Mankwê.ala a pele. Mašisi o bolotsitswe ke

s873

- Makatane. Mašiši, papagwê ke Makatane morwa Thethe morwa Mosekalemi Makatane e be e le mokhōmana wa ga Phaša. Mašiši o be a agile Khubetšwane, ke patoga e ne mobu o mokhubedu. Mašiši o be a agile mothe thabaneng e ngwê ya gōna. E be e le ntona ya mokhalabje Makatane. Makatane yēna e be a agile mothe wa gagwê ka thase ga
90. Thepanepoleke, ke morarēla wa thaba mowe e bego badiša ba eba gōna ge ba fudisitše diruiwa. Mašiši o be a agile mothe wa gagwê, a o kamethe molala wa khwiti ya Salate. Mašiši, e be e le monna wa the š thati, mothe wa gagwê, o be o agilwe ka diphate tše di tiilego, maforone a gagwê e be a epethe mathapa a matelle. Batho e be ba kathega ge ba le ka gare ga ōna. Mašiši le Makatane ke ba
91. ga Nkwana. Nkwana ke Phaša. Mašiši ke mothogolo wa Sikwane wa pele. Mašiši, Makatane, Thethe le Mosekalemi ke leloko la ba ga Nkwana. Ntona e kholo e be e le Makatane. Makatane o kile a aga mothe Motagene, a agile le Matšhakane bo-Ngwatswayene. Ngwatswayene e be e le mokhekolo yo mokhubedu, o be a phela le Mamorudi. Mamorudi o ile a thōka gōna mowe khwitini ya noka ya Salate. Mamorudi o be a agile le yēna Mašiši. Morwa yo mongwê (wa Mašiši) e be e le Mašiši. Mašiši wa bobedi (II) ge e thale mošimanyana o kile a
92. tshwarwa ke mokhekolo Mmankhubu a rumilwe go utswa mafela. Mašiši wa bobedi, ge a tshwerwe ke Mmankhubu, o ile a bolela gore ke rumelwe ke Makhwaila, Kafediya, Nkobo, Mogome, Mogale le Mataitai. Bona e be ba mo romile go utswa, ba sala ba gotšetša mollō khaiswi le mowe Thepanepoleke. Ka tsatši lewe go be go ena pula, Mašiši wa bobedi, o ile a apolla ka mowe a rumilwego ke bawe e bego Dišōlê. Bona ba ile ba bitšwa gore ba the ka š khorone ya Makatane. Mašiši o be a ene le bana ba bannyana, se ba bonwa ke mokhekolo yōwe Mmankhubu. Bašimanyana ge ba thile ka khorone, ditaba di ile tša
93. tswara Dišōlê. Dišōlê e be e le bona bo-Makhwaila, Nkobo, Mataitai le bawe bo Kafediya, bathudi ba ile ba re a ba teiwe ka gore ke nnete tabane tša bana bawe ba go tswarwa ke Mmankhubu di bile le bopaki ka go bonwa ke mokhekolo yōwe Mmankhubu. Ka lona baka lewe mowe ga Nkwana, e be go busa Makatane. Makatane o be a le mowe

s873

- ya mowe Thepanepoleke. Mašiši le Thethe e be e le bona bathabani ba khoro ~~ya~~ ya Makatane. Makatane e be e le monna yo bogale pele ga khoro ya gagwê. Makatane le Mašiši e be ba tsepana melatone
94. ya bona ge ba thola. Makatane e be e le monna wa thaka tša moroto wa Mankwê. E be Makatane a dula khорone ya gagwê le mokhalabje Mosikalimi mowe thase ga Thepanepoleke. Ka bodikela tšatši bja mowe Thepanepoleke, e be go dutšii lekhowa leina la gagwê e be ba ere ke Mpapanana. Mokhalabje yôwe Makatane le Mosekalimi, e be ba gothe, e le thaka ka e ithii, fela Makatane o be a tiile go feta yôwe Mosekalimi. Makatane le Mašiši, Madubo, le Thelabê, e bile bona bawe ba go bona ntwā ya pele ya Mapono awe a bego a ekwa mowe
95. nagine ya Swatsene. Ke bona ba go bona Sikwane wa pele, yôwe wa go sala le yêna mokhalabje yôwe Makatane le Malibe, e be ba phela felo go thii. Makatane lebita la gagwê le mowe go agilego Sikwane wa bobedi. Mosadi wa Makatane ke Mapakala wa ga Tapa, yo mongwê mosadi e be e le Thekthothole, e be e le ngwana wa Makêšê wa Makhutšwi. Mosadi yo mongwê wa Makatane e be e le Molawe. Molawe e be a ekwa lefathene la Makhutšwi, Makatane e be a fela some ditaba tša khoro ya gagwê le khosi Timamogolo, le bjalo Sikwane wa bobedi o tha diya bjalo ka bona.

ENDS. S. 873